

Spis treści

Wstęp.....	11
1. Uwarunkowania rozwoju energetyki opartej na źródłach odnawialnych w Polsce	15
1.1. Przesłanki rozwoju odnawialnych źródeł energii	15
1.2. Odnawialne źródła energii.....	16
1.3. Początki rozwoju oraz stan obecny sektora energetyki odnawialnej w Polsce	23
1.4. Prawodawstwo Unii Europejskiej wspierające OZE	28
1.5. Prawodawstwo krajowe wspierające OZE	32
1.6. Perspektywy rozwoju energetyki opartej na źródłach odnawialnych w Polsce	45
2. Koncepcja i narzędzia zarządzania wartością inwestycji w odnawialne źródła energii	50
2.1. Wstęp do zarządzania wartością inwestycji w OZE	50
2.2. Klasyfikacja mierników wartości oraz warianty wyceny	51
2.3. Metoda zdyskontowanych przepływów pieniężnych	53
2.4. Obszary decyzyjne w zarządzaniu wartością inwestycji	54
2.5. Składowe wartości dochodowej projektu	57
2.5.1. Definicja strumienia korzyści i nakładów	57
2.5.2. Stopa kosztu finansowania inwestycji	58
2.6. Krańcowy koszt kapitału	63
3. Źródła finansowania inwestycji.....	65
3.1. Struktura finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych	65
3.1.1. Czy istnieje optymalna struktura finansowania?.....	65
3.1.2. Czy istnieje maksymalny poziom zadłużenia?	69
3.2. Źródła finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych	71
3.2.1. Finansowanie kapitałem właścicielskim	71
3.2.2. Finansowanie długiem	72
3.2.3. Środki pomocowe krajowe i zagraniczne	77

4.	Zagraniczne i krajowe źródła preferencyjnego finansowania inwestycji w OZE	79
4.1.	Uwarunkowania preferencyjnego finansowania OZE	79
4.2.	Unijne regulacje i finansowanie OZE	80
4.3.	Wzmocnienie finansowania niskoemisyjnej gospodarki i OZE – plan inwestycyjny dla Europy	83
4.4.	Horyzont 2020 – finansowanie innowacji w obszarze energii i klimatu	85
4.5.	Środki finansowe na rozwój gospodarki niskoemisyjnej i OZE w Polsce w latach 2014-2020	87
	4.5.1. Programowanie finansowania niskoemisyjnej gospodarki i OZE w Polsce	87
	4.5.2. Niskoemisyjna gospodarka i OZE w Umowie Partnerstwa 2014-2020.....	89
4.6.	Aktualne krajowe źródła preferencyjnego finansowania niskoemisyjnej gospodarki, efektywności energetycznej i OZE	90
	4.6.1. Finansowanie OZE w Polsce w latach 2014-2020	90
	4.6.2. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko i harmonogram naborów	91
	4.6.3. Finansowanie OZE w regionalnych programach operacyjnych na lata 2014-2020	97
	4.6.4. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Programy na lata 2015-2020	99
	4.6.5. Norweski Mechanizm Finansowy	104
	4.6.6. Działania dotyczące energetyki odnawialnej w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020	105
	4.6.7. Szansa dla polskich podmiotów finansowania projektów dotyczących bezpiecznej, czystej i efektywnej energii w programie Horyzont 2020	106
4.7.	Podsumowanie	109
5.	Kapitał akcyjny jako źródło finansowania spółek z sektora OZE ..	111
5.1.	Analiza liczby debiutów spółek oraz kwota kapitału pozyskanego przez spółki z sektora odnawialnych źródeł energii	111
5.2.	Analiza ryzyka inwestycyjnego oraz zmienności stóp zwrotu dla spółek z sektora odnawialnych źródeł energii	114
5.3.	Analiza zwykłych stóp zwrotu – bogactwo akcjonariuszy spółek z sektora odnawialnych źródeł energii	126
5.4.	Analiza struktury akcjonariatu spółek z sektora odnawialnych źródeł energii	126
5.5.	Profil działalności, identyfikacja sektora oraz analiza misji spółek z sektora odnawialnych źródeł energii	128

5.6.	Rekomendacje analityczne dla spółek z sektora odnawialnych źródeł energii	130
6.	Finansowanie inwestycji w odnawialne źródła energii kapitałem wysokiego ryzyka (<i>private equity/venture capital</i>)	133
6.1.	Finansowanie inwestycji OZE na rynku niepublicznym	133
6.2.	Charakterystyka uczestników rynku niepublicznego	135
6.2.1.	<i>Venture capital</i>	135
6.2.2.	<i>Private equity</i>	137
6.2.3.	Zainteresowanie funduszy VC/PE inwestycjami w OZE	137
6.3.	Proces inwestycyjny	138
6.4.	Zarządzanie ryzykiem inwestycji niepublicznych	143
6.5.	Charakterystyka rynku VC/PE w Polsce	145
6.6.	Badanie ankietowe funduszy <i>venture capital</i> w Polsce	147
6.6.1.	Grupa badawcza i przebieg badania	147
6.6.2.	Wyniki badania	148
6.6.3.	Charakterystyka badanych funduszy inwestycyjnych	153
6.6.4.	Wnioski z badania	155
7.	Kredyt inwestycyjny jako źródło finansowania inwestycji w odnawialne źródła energii	157
7.1.	Przegląd aktualnej sytuacji finansowania OZE w bankach	157
7.2.	Ograniczenia w bankowym finansowaniu OZE	159
7.3.	Przygotowanie transakcji – elementy kluczowe dla oceny zdolności kredytowej	160
7.4.	Specyficzne obszary newralgiczne w bankowej ocenie projektu OZE	167
7.4.1.	Specyficzne obszary analizy w projektach farm wiatrowych ...	175
7.4.2.	Specyficzne obszary analizy w projektach biogazowych	180
7.4.3.	Specyficzne obszary analizy w projektach fotowoltaicznych ...	183
7.4.4.	Specyficzne obszary analizy w instalacjach prosumenckich	184
8.	Ocena finansowej opłacalności inwestycji w odnawialne źródła energii	186
8.1.	Proces inwestowania kapitałowego	186
8.2.	Szacowanie przepływów pieniężnych na potrzeby oceny projektu inwestycyjnego	188
8.2.1.	Przepływy pieniężne na kolejnych etapach procesu inwestycyjnego	188
8.2.2.	Zasady kalkulacji wolnych przepływów pieniężnych projektu inwestycyjnego	190
8.3.	Metody oceny opłacalności projektu inwestycyjnego	200
8.3.1.	Klasyfikacja metod oceny opłacalności	200

8.3.2. Metody proste	202
8.3.3. Metody dyskontowe	204
8.3.4. Metody porównywania projektów o różnym czasie trwania	215
8.4. Trwałość finansowa projektu inwestycyjnego	220
9. Ocena ekonomicznej opłacalności inwestycji w odnawialne źródła energii	221
9.1. Istota analizy ekonomicznej	221
9.2. Etapy przeprowadzania analizy kosztów i korzyści	222
9.3. Schemat rachunku kalkulacyjnego w analizie ekonomicznej	225
9.3.1. Korekty cen oraz efekty zewnętrzne w energetyce	227
9.3.2. Koszty zewnętrzne technologii energetyki odnawialnej	233
9.3.3. Społeczna stopa dyskonta	240
9.3.4. Kryteria oceny ekonomicznej opłacalności inwestycji	241
9.4. Analiza kosztów i korzyści przykładowej farmy fotowoltaicznej o mocy 1 MWp	243
9.5. Ograniczenia oceny inwestycji w odnawialne źródła energii z zastosowaniem analizy kosztów i korzyści oraz alternatywne narzędzia oceny	245
9.5.1. Analiza efektywności kosztowej	246
9.4.2. Analiza wielokryterialna	249
10. Zarządzanie ryzykiem inwestycji w odnawialne źródła energii	254
10.1. Znaczenie zarządzania ryzykiem inwestycji w OZE.....	254
10.2. Podstawowe terminy i definicje.....	254
10.3. Proces zarządzania ryzykiem w projektach energetyki opartej na źródłach odnawialnych.....	257
10.4. Percepcja i podejście do ryzyka w przedsiębiorstwach OZE w Europie i w Polsce.....	263
10.5. Analiza jakościowa czynników ryzyka	265
10.6. Wstępna analiza jakościowa ryzyka projektów inwestycyjnych OZE..	267
10.6.1. Grupy czynników ryzyka	270
10.6.2. Wstępna analiza jakościowa ryzyka dużych źródeł energii – energetyka zawodowa	273
10.6.3. Wstępna analiza jakościowa ryzyka dla źródeł energetyki przemysłowej	280
10.6.4. Wstępna analiza jakościowa czynników ryzyka mikroinstalacji OZE	282
10.7. Analiza ilościowa czynników ryzyka	286
10.7.1. Metody bezpośrednie	286
10.7.2. Metody pośrednie	289
10.7.3. Opcje realne	293

---

11. Studium przypadku oceny opłacalności i ryzyka biogazowni rolniczej o mocy 88 kWp	297
11.1. Opis przedsięwzięcia.....	297
11.2. Wybór technologii fermentacji beztlenowej oraz substratów rolniczych.....	297
11.3. Uzysk energii elektrycznej i ciepła oraz prognoza przychodów.....	302
11.4. Prognoza nakładów i kosztów operacyjnych.....	304
11.5. Ocena opłacalności finansowej biogazowni.....	304
11.6. Ocena opłacalności ekonomicznej biogazowni.....	306
11.7. Analiza jakościowa czynników ryzyka.....	308
11.8. Analiza wrażliwości i wartości wyłączających.....	316
11.9. Analiza scenariuszy.....	318
11.10. Symulacja Monte Carlo.....	319
11.11. Podsumowanie.....	321
Zakończenie	323
Załączniki.....	337
Literatura.....	363
Spis rysunków.....	375
Spis tabel.....	377
Summary.....	379

Wstęp

Sektor energetyki odnawialnej jest jednym z najdynamiczniej rozwijających się sektorów przedsiębiorstw w Polsce. Stale rosnący rynek OZE wymusza usystematyzowanie i rozwój wiedzy w zakresie analizy opłacalności i ryzyka wykorzystywania tych technologii w warunkach polskiego rynku energii. Wobec tego wydaje się niezmiernie istotne rozwijanie koncepcji zarządzania wartością inwestycji w OZE. Koncepcja zarządzania wartością (*value based management*, VBM), która powstała w latach 90. ubiegłego wieku, jest uważana za jedną z głównych koncepcji zarządzania przedsiębiorstwem. Podejmowanie działań ukierunkowanych na wzrost wartości wymaga analizy decyzji pod kątem wpływu na tzw. nośniki wartości – parametry finansowe stanowiące część modelu wyceny przedsiębiorstwa. Zastosowanie ujęcia modelowego zgodnego z teorią finansów przedsiębiorstwa napotyka duże trudności aplikacyjne wynikające ze specyfiki sektora OZE. Do najważniejszych problemów aplikacyjnych można zaliczyć: oddziaływanie regulowanego rynku energii (w tym świadectw pochodzenia energii, aukcji), wprowadzenie innych mechanizmów wsparcia dla tego typów projektów, zmienność polityki wsparcia projektów związanych z OZE przez władze krajowe i UE, szacowanie skutków wprowadzenia nowych technologii, tworzenie nowego rynku zbytu dla producentów i użytkowników urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł itp. Aktualna pozostaje także potrzeba analizy standardowych nośników wartości.

Celem pracy była identyfikacja i analiza nośników wartości inwestycji w OZE w Polsce służąca stworzeniu kompleksowego modelu zarządzania wartością. **Cele cząstkowe** przebiegają w kilku obszarach, takich jak: analiza wartości tworzonej w obszarze działalności operacyjnej, analiza wartości tworzonej przez rządowe mechanizmy wsparcia, zarządzanie ryzykiem projektu w specyficznych dla OZE obszarach (ryzyko techniczno-technologiczne, pogodowe, prawne, organizacyjne), analiza wpływu na wartość możliwych źródeł finansowania (*private equity/venture capital* i kapitał akcyjny, kredyt inwestycyjny, środki pomocowe krajowe i zagraniczne), metodyka oceny finansowej opłacalności inwestycji w OZE, jak również opłacalności ekonomicznej, obejmującej efekty dla inwestora oraz efekty zewnętrzne środowiskowe i pozaśrodowiskowe.

Wymiernym efektem pracy jest próba stworzenia kompleksowego modelu zarządzania wartością inwestycji w OZE w wyszczególnionych obszarach. Osiągnięcie celu pracy wymagało:

- 1) scharakteryzowania otoczenia prawno-rynkowego i perspektyw rozwoju energetyki odnawialnej w Polsce;
- 2) przedstawienia koncepcji oraz narzędzi (nośników i mierników wartości) zarządzania wartością inwestycji w OZE;
- 3) analizy źródeł finansowania inwestycji w OZE: *private equity/venture capital*, kapitał akcyjny (analiza sieci PE/VC w Polsce pod kątem możliwości, barier i zainteresowania inwestowania na rynku OZE, analiza spółek publicznych, w tym przeprowadzenie badań metodą wywiadu strukturyzowanego; analiza zmian regulacji rynku kapitałowego), kredyt inwestycyjny, środki pomocowe krajowe i zagraniczne;
- 4) analizy opłacalności finansowej inwestycji w OZE;
- 5) identyfikacji i oceny efektów zewnętrznych środowiskowych i pozaśrodowiskowych inwestycji w OZE (w odniesieniu do emisji substancji szkodliwych do powietrza zastosowano wskaźniki jednostkowe oszacowane w projekcie CASES KE, pozostałe efekty stanowią element oceny opisowej). W odniesieniu do programów rozwoju technologii energetyki niskoemisyjnej zaprezentowano wyniki analizy wielokryterialnej z zastosowaniem metody rozmytego analitycznego procesu hierarchicznego (*fuzzy analytic hierarchy process*, FAHP) mające na celu wyłonienie rankingu wybranych technologii energetyki niskoemisyjnej o największym potencjale wzrostowym;
- 6) opracowania metody, opartej na analizie kosztów i korzyści (*cost-benefit analysis*, CBA) oceny efektywności ekonomicznej inwestycji w OZE, obejmującej zarówno efekty dla inwestora, jak i efekty zewnętrzne;
- 7) przedstawienia głównych obszarów ryzyka oraz procesu zarządzania ryzykiem inwestycji w OZE (w tym analiza jakościowa wpływu obszarów ryzyka: techniczno-technologicznego, organizacyjnego, prawnego, odbiorców, na parametry finansowe związane z projektem; budowa *probability impact matrix* do zarządzania ryzykiem inwestycji w OZE; przedstawienie miar ilościowych ryzyka, instrumentów zabezpieczania się i transferu ryzyka);
- 8) analizy studiów przypadku.

Autorzy, zdając sobie sprawę z obszerności problematyki zarządzania wartością inwestycji w OZE, skoncentrowali się na najistotniejszych ich zdaniem nośnikach wartości tego typu inwestycji, jak i narzędziach pomiaru wartości i ryzyka.

W wypadku inwestycji w OZE otoczenie prawne ma kluczowe znaczenie w generowaniu możliwej wartości inwestycji. Kształt i stabilność rządowych mechanizmów wsparcia bezpośrednio warunkują wysokość możliwej do uzyskania ceny energii produkowanej w instalacjach o określonej mocy i w konkretnej technologii energetycznej, jak również okres obowiązywania wsparcia, sankcje za brak wypełnienia zobowiązania do produkcji określonej ilości energii oraz inne czynniki wpływające na kształtowanie wysokości i struktury przychodów i kosztów oraz poziom ryzyka prowadzonej działalności (np. brak pewności odbioru produkowanej energii). Tym zagadnieniom poświęcony jest pierwszy rozdział pracy.

W rozdziale drugim przedstawiono koncepcję oraz narzędzia zarządzania wartością projektu inwestycyjnego. Do zasadniczych zadań osoby dokonującej oceny projektu inwestycyjnego należy wskazanie odpowiedniego standardu wyceny, który umożliwi właściwą interpretację ostatecznego rezultatu wyceny. Następnie wskazano obszary, w których można zwiększyć wartość projektu: operacyjny, inwestycyjny, finansowy oraz ryzyka. Obszary decyzyjne połączono z najpopularniejszą metodą wyceny inwestycji na podstawie zdyskontowanych przepływów pieniężnych. Dla każdego obszaru decyzyjnego wskazano mierniki finansowe, które pozwalają na pomiar dokonań w danym obszarze i umożliwiają proces monitorowania wzrostu wartości podczas realizacji projektu inwestycyjnego.

Ze względu na specyfikę sektora OZE jako stosunkowo młodego, perspektywicznego, lecz zarazem o wysokim poziomie ryzyka oraz wpisującego się w realizację celów krajowej i unijnej polityki energetyczno-klimatycznej, bardzo istotnym zagadnieniem są możliwe do pozyskania źródła oraz koszt finansowania tego typu inwestycji. Szczególnego znaczenia nabiera możliwość pozyskania kapitału wysokiego ryzyka (*private equity/venture capital*), finansowania preferencyjnego ze źródeł krajowych oraz zagranicznych, w tym UE, jak również możliwość finansowania inwestycji na rynku publicznym oraz finansowania bankowego. Zagadnienia te zostały poruszone w niniejszym opracowaniu w rozdziałach od trzeciego do siódmego.

Kluczowym zagadnieniem jest ocena opłacalności i trwałości finansowej projektów inwestycji w OZE dokonywana z punktu widzenia inwestora. Jej podstawą są poprawne sporządzenie prognozy przepływów pieniężnych oraz wybór i interpretacja wyników zastosowanych kryteriów oceny. Ze względu na charakter inwestycji generujących efekty zewnętrzne, a w szczególności środowiskowe, istotne zagadnienie stanowi również ocena opłacalności ze społecznego punktu widzenia, tzw. analiza ekonomiczna, przeprowadzana zwykle za pomocą analizy kosztów i korzyści (CBA). Analiza ta jest pomocna podczas realizacji inwestycji w OZE w sektorze publicznym oraz w razie ubiegania się o preferencyjne finansowanie inwestycji OZE ze środków pomocowych Unii Europejskiej, jak również innych funduszy zagranicznych i krajowych. Zagadnienia te zostały zaprezentowane w rozdziałach ósmym i dziewiątym.

Sektor OZE jest sektorem niejednorodnym z powodu dużej liczby technologii. Ponadto skala i złożoność źródeł ryzyka w tym sektorze wciąż rosną, w związku z czym zarządzanie ryzykiem w przedsięwzięciach OZE zyskuje coraz bardziej na znaczeniu. Najistotniejsze obszary ryzyka to ryzyko polityczno-prawne, ryzyko pogodowe, techniczno-technologiczne, ryzyko dostawcy i odbiorcy. Skuteczna identyfikacja jest tylko jednym z elementów zarządzania ryzykiem, równie istotne są jego pomiar, instrumenty zabezpieczania i transferu ryzyka. Tematyka zarządzania ryzykiem inwestycji w OZE została przedstawiona w rozdziale dziesiątym.

Opracowanie wieńczy studium przypadku oceny opłacalności finansowo-ekonomicznej oraz ryzyka biogazowni rolniczej zaprezentowane w rozdziale jedenastym.

Książka jest przeznaczona dla szerokiego kręgu odbiorców, przede wszystkim dla inwestorów: prywatnych przedsiębiorców, szczególnie z sektora MŚP, oraz właścicieli towarowych gospodarstw rolnych zainteresowanych obniżeniem kosztów zakupu energii lub pragnących poszerzyć swoją działalność o energetykę odnawialną, przedsiębiorstw, osób fizycznych planujących instalacje OZE do wykorzystania na własne potrzeby bądź potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej, niezależnych producentów energii oraz koncernów energetycznych zamierzających wziąć udział w aukcjach na dostawę zielonej energii do sieci, kadry kierowniczej wyższego i średniego szczebla w przedsiębiorstwach energetycznych i ciepłowniczych, które pragną podjąć działalność inwestycyjną w OZE, pracowników jednostek samorządowych (urzędów gmin, powiatów, województw) odpowiedzialnych za inwestycje, rozwój i planowanie przestrzenne oraz pracowników jednostek doradztwa rolniczego. Monografia skierowana jest również do pracowników naukowo-dydaktycznych uczelni wyższych oraz studentów kierunków ekonomicznych pragnących podjąć specjalizację w zakresie energetyki odnawialnej, a także do pozostałych osób, które pragną poszerzyć zakres posiadanych wiadomości teoretycznych oraz poznać najlepsze rozwiązania praktyczne w ramach zarządzania wartością inwestycji w OZE.